

Türkiye Global Karşılaştırmalı Sağlık Sektörü ve İlaç Pazarı Göstergeleri

Türkiye'nin sağlık sistemi ve ilaç sektörü, küresel eğilimler ışığında ele alındığında, yalnızca hizmet sunum kapasitesiyle sınırlı bir çerçevede değil; finansman dinamikleri, insan kaynağı profili, yenilikçi tedavilere erişim düzeyi ve veriye dayalı karar alma kapasitesi bütünlüğü içinde değerlendirilmektedir. Artan sağlık harcamaları, kronik hastalık yükündeki yükseliş ve demografik değişimlerin yarattığı baskı, sağlık sistemlerini daha öngörülebilir, daha hedefli ve daha etkin politika araçlarına yöneltmektedir. Bu bağlamda sağlık verilerinin analitik kapasiteyle bütünleştirilmesi, klinik süreçlerden finansman mekanizmalarına kadar geniş bir alanda karar alma pratiklerinin temel belirleyenlerinden biri haline gelmektedir.

Bu dönüşüm sürecinde IQVIA, sağlık ve ilaç ekosisteminde veriyi yalnızca ölçüm aracı olarak değil, molekülün keşif aşamasından klinik geliştirmeye, pazara erişimden sistem sürdürülebilirliğine uzanan bütüncül bir analitik kapasite olarak konumlandıran bir yaklaşım sunmaktadır. Kurumun tarihsel olarak veri temelli başlayan yapısı, zaman içerisinde teknoloji çözümleri ve klinik araştırma boyutunun entegrasyonu ile araştırma, inovasyon ve ticarileştirme süreçlerini aynı analitik çerçevede buluşturan bir modele evrilmiştir. Klinik inovasyon, teknoloji destekli analitik ve ticari içgörülerin birlikte ele alındığı bu yapı, sağlık sistemlerinde karar süreçlerini destekleyen ve yenilikçi tedavilere erişim süreçlerinde analitik bir altyapı sunmaktadır.

Dijital sağlık dönüşümünde verinin merkezi rolü, bu çerçevede soyut bir potansiyel olmaktan çıkarılarak altyapı ile sağlık sistemi çıktıları arasındaki doğrudan ilişki üzerinden kurulmaktadır. Verinin konsolide edilmesi ve gelişmiş veri yönetim mekanizmalarıyla güvenli biçimde yönetilmesi, analitik kapasitenin güçlendirilmesiyle birlikte bilgiye dayalı klinik kararları destekleyen sürekli veri akışını mümkün kılmaktadır. Bu yapı; eğilimlerin ve salgınların büyük veri analitiğiyle daha erken öngörülmesini, iş akışlarının sadeleşmesini, kaynak kullanımının optimize edilmesini ve sağlık kayıtlarına dijital erişimi olan hasta katılımının güçlenmesini sağlayan bütüncül bir sistem mantığına dönüşmektedir.

Bu altyapının politika ve uygulama açısından gerçek değerini ortaya koyan temel alanlardan biri ise gerçek yaşam verilerinin analitik kullanımınıdır. Klinik çalışma optimizasyonu, doğru hasta gruplarının belirlenmesi, protokol tasarımı ve merkez seçimi gibi süreçlerin daha maliyet etkin biçimde yürütülmesini sağlarken; epidemiyolojik analizler hastalıkların doğal seyrini, standart bakım uygulamalarını ve karşılanmamış klinik ihtiyaçları görünür kılmaktadır. Hasta yolculuğu ve

tedaviye uyum verileri hem klinik etkinliği hem de kamu maliyetlerini doğrudan etkileyen önemli bir izleme alanı sunarken; gerçek yaşam ortamında ortaya çıkan yan etki profilleri ve endikasyon dışı kullanım örüntüleri ilaç güvenliği ve risk yönetiminin temel kanıt altyapısını oluşturmaktadır. Buna ek olarak hastalık yükü hesaplamaları ve bütçe etki analizleri, geri ödeme politikalarının daha öngörülebilir biçimde değerlendirilmesine olanak tanırken; ticari analitik uygulamalar reçeteleme örüntülerinin, pazar büyüklüğünün ve tedavi desenlerinin klinik gerçeklikle bütünleşik biçimde izlenmesini sağlamaktadır.

Bu analitik çerçevenin sunduğu olanaklar ışığında Türkiye'nin sağlık sistemi performansı küresel göstergelerle karşılaştırmalı olarak ele alındığında, ilerleme alanları ile yapısal sınırlılıkların aynı anda görünür hale geldiği bir tablo ortaya çıkmaktadır. Kişi başına düşen sağlık harcamasının satın alma gücü paritesine göre yaklaşık 2.100 dolar düzeyinde seyretmesi OECD ortalamasının oldukça altında kaldığını göstermekte; sağlık harcamalarının gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payının %5'ler seviyesinde olması ise gelişmiş ülkelerdeki finansman düzeyinin yaklaşık yarısına karşılık gelmektedir. Buna karşın kamu finansman payının üçte ikinin üzerinde olması, sistemin büyük ölçüde kamusal kaynaklara dayandığını ortaya koymaktadır.

İnsan kaynağı kapasitesi bakımından Türkiye sağlık sisteminde son yıllarda nicel bir artış gözlenmekle birlikte, OECD ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak hekim ve özellikle hemşire yoğunluğunda farklılaşan bir dağılımın sürdüğu görülmektedir. Hemşire sayısının görece daha sınırlı düzeyde seyretmesi, bakım hizmetlerinin yürütülmesinde hasta yakınlarının daha etkin biçimde yer aldığı bir uygulama pratiğiyle birlikte değerlendirilmektedir.

Altyapı kapasitesi bakımından Türkiye'de özellikle son yıllarda gerçekleştirilen sağlık yatırımları ve Şehir Hastaneleri projeleriyle birlikte hastane yatak kapasitesinde belirgin bir artış yaşandığı görülmektedir. Bununla birlikte bin kişiye düşen hastane yatağı sayısı OECD ortalamasının altında seyretmeye devam etmektedir. Doğuşta yaşam beklentisindeki yükseliş ise sağlık sisteminde kaydedilen yapısal dönüşümün toplumsal sağlık göstergeleriyle birlikte ilerlediğini ortaya koyan bir diğer önemli gösterge olarak dikkat çekmektedir.

İlaç sektörü göstergeleri ise Türkiye'nin küresel ilaç pazarı içerisindeki konumunu ortaya koymaktadır. Küresel ilaç pazarının 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 1,8 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaştığı görülürken, Türkiye 11,5 milyar dolarlık hacmiyle dünyanın en büyük 19. ilaç pazarı konumunda yer almaktadır. Dolar bazında bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %12 oranında büyüme

kaydedilmesi, pazarın son dönemde yüksek bir genişleme ivmesi sergilediğine işaret etmektedir. Buna karşın küresel pazar içerisindeki payın %0,7 düzeyinde kalması, Türkiye'nin toplam hacim açısından sınırlı bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Küresel ölçekte ABD'nin yaklaşık %46'lık payla pazara belirgin biçimde hakim olduğu dikkate alındığında, ilaç sektöründeki yoğunlaşma eğilimi daha net biçimde ortaya çıkmaktadır.

Yenilikçi tedavilere erişim düzeyi açısından biyoteknolojik ilaçların pazar içindeki payı önemli bir gösterge olarak öne çıkmaktadır. Rekombinant DNA teknolojisiyle üretilen ve daha kompleks moleküler yapıya sahip biyoteknolojik ürünlerin Türkiye ilaç pazarındaki payı yaklaşık %17 düzeyinde seyretmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri ve Birleşik Krallık'ta bu oranın ortalama %34 seviyesinde olması, Türkiye'nin bu alanda daha sınırlı bir penetrasyona sahip olduğunu göstermektedir. Bu tablo, biyoteknolojik tedavilerin Türkiye pazarına görece daha gecikmeli girdiğini ve yenilikçi ürünlerin ağırlığının henüz Avrupa ülkeleriyle benzer bir düzeye ulaşmadığını ortaya koymaktadır.

Üretim yapısı incelendiğinde ise yerli üretimin ilaç pazarında giderek artan bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla satış değerine göre pazardaki ilaçların yaklaşık %57'sinin Türkiye'de üretilmiş ürünlerden oluştuğu belirtilmektedir. Beş yıl önce bu oranın %50'nin altında seyrettiği dikkate alındığında, yerleştirme politikalarının belirgin bir dönüşüm yarattığı anlaşılmaktadır. Kutu bazında yerli üretimin payının çok daha yüksek seviyelerde seyrettiği de vurgulanmaktadır.

Araştırma ve geliştirme alanında klinik araştırmalar Türkiye'nin ilaç ekosisteminde öne çıkan bir diğer başlık olarak ele alınmaktadır. ClinicalTrials.gov verilerine göre 2024 yılında Türkiye'de başlatılan endüstri destekli klinik araştırma sayısının 172 olduğu ifade edilmektedir. Aynı dönemde Avustralya'da 543 klinik araştırmanın başlatılmış olması ve nüfus ile ekonomik büyüklük açısından farklı ölçeklere sahip ülkelerde klinik araştırma faaliyetlerinin yüksek hacimlere ulaşabilmesi, bu alanın uygun yönelimler ve destek mekanizmalarıyla birlikte hızlı bir artış gösterebilen bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede klinik araştırmalar, düzenleyici ortam, altyapı ve ekosistem iş birlikleriyle birlikte gelişim potansiyeli barındıran stratejik bir faaliyet alanı olarak değerlendirilmektedir.

Bu bütüncül değerlendirme, Türkiye'nin sağlık sistemi ve ilaç sektörünün küresel göstergelerle karşılaştırmalı bir çerçevede ele alındığında çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya

koymaktadır. Finansman düzeyi, insan kaynağı dağılımı, altyapı kapasitesi ve ilaç pazarının yapısal özellikleri; sistemin mevcut konumunu nicel veriler üzerinden görünür kılmaktadır. Gerçek yaşam verilerinin analitik kapasiteyle bütünleştirilmesi ise bu göstergelerin yalnızca ölçülmesini değil, aynı zamanda sistem dinamiklerinin daha bütüncül biçimde anlaşılmasını mümkün kılan bir zemin sunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin sağlık ve ilaç ekosistemi, küresel eğilimlerle etkileşim halinde şekillenen, veri temelli değerlendirmelerin giderek daha merkezi bir rol üstlendiği bir yapı olarak konumlanmaktadır.

Sinem ERTEN & Züleyha CEBECİ

10.02.2026